

Padnu v lese, přijdou srnky, stanu se pařezem

ROZHOVOR SE SPISOVATELEM MILOŠEM DOLEŽALEM O KRABATINĚ, VRAZÍCH A NEZAHOJENÝCH JIZVÁCH

JIRÍ PEŇÁS

Každý kraj by měl mít svého básníka, kronikáře a poutníka. Zcela jistě ho má Vysočina, jejíž nejnovější literární dějiny jsou spjaty s Milošem Doležalem, který přitom není žádný regionální autor, ale jedna z nejčtenějších a nejrespektovanějších osobností celé české literatury. Jeho dokumentární knihy vznikají vedle poezie, poezie vedle dokumentárních knih. Miloš je spontánní a zemitý vypravěč, odkrývač zasutých vrstev a neúnavný pátrač. A také člověk s horoucím srdcem a hurónským smíchem. Vždy když ho potkám, mám pocit, jako bych se ocitl u zvonů, které právě začaly bít.

Myslím, že se ti podařilo zavést do obecného používání pro Vysočinu slovo Krabatina. Tos vymyslel ty?

Ne! To je Hron Metánovský...

Ach, tenhle! Génus a vynálezce. Předobraz Járy Cimrmana.

Přesně: on vynalezl buňat nekotitelný, nepřevrhnutelný kalamář, ten měl Karel Čapek na stole. Zabalil profesuru a dožil jako takový asketický blázníček v Metánově u Pejru.

Co to je Pejř?

Pelhřimov, německy Pilgram, z toho Pejř. V Metánově má Hron malé muzeum. On se zabýval jazykem, vymýšlel novotvary, třeba libomudrovna pro filozofii. A vymyslel taky Krabatinu pro Vysočinu, nejdřív zkoušel Vypouklinu, ale Krabatina se mu povedla líp. Velmi aktivně to pak přijal Zdeněk Matěj Kuděj, od kterého jsem to pak vzal já. Kuděj, můj oblíbenec, tulák, světoběžník, překladatel *Tarzana*, kamarád Haška a majitel sedmimetrové tasemnice, kterou mu pak, jak to píše Jan Zábrana, vytáhli v humpolecké nemocnici, dali do válce s lihem a napsali na ni „sedmimetrová tasemnice pana spisovatele Kuděje“

a uložili do přírodopisného kabinetu v místní škole. Jenomže na jaře 1945 si tam udělali polní ležení vojáci Rudé armády a ti vychlastali, co mohli, včetně lihu, asi i s tasemnicí. A představ si, že se tam dva ti vojáci otrávil. Jsou tam napsaní na místním pomníku padlých rudoarmějců, ale já jsem našel v archivu humpolecké nemocnice jejich karty, kde se píše, že se otrávil lihem v místní škole.

To si lze všimnout na pomnících osvoboditelů, že často je datum jejich smrti červen, červenec, srpen, třeba i září. Pravděpodobně mnoho z nich nezemřelo bojovou smrtí.

Jasně. A pokud vím, tak teprve teď se tím nesměle začínají historici zabývat. Jednak mrtvými, které zastřelili sami Sověti, a pak různými těmi tragickými případy z léta 1945, kterých není málo. U nás v Ledči byl takový případ nadporučíka Leonida Zelenceva, to byl oficír Rudé armády, prošel celou válku, snad bojoval i u Berlína, no a on pak šel v srpnu čtyřicet pět chytat do Sázavy ryby, byl napitý, vlezl do loďky, odjízdit granát a ten mu vybuchl v ruce. O kus dál se v Sluneční zátocce konal první poválečný tábor Foglarovy Dvojky a kluci vytahovali kusy Zelencevova těla z řeky, někdo vytáhl kus ruky, jiný trup, kluci od Bobří řeky. My jsme pak chodili pokaždý v květnu držet stráž k jeho hrobu, pionýrské sliby se tam skládaly. A na výročí konce války jezdila z rudého svazu jeho žena, mluvila o jeho hrdinských činech, vzpomínám si, jak chodila v čele průvodu, usedavě plakala, hroutila se, omdlívala...

A místní věděli, že je to jaksi jinak?

Věděli, ale co s tím? Tak ty vojáci prošli válkou, byli rádi, že to mají za sebou, tak to povolili. Těžko se divit. Ale tohle se dá pochopit. Hrozný jsou ty případy, kdy Rusové někoho zastřelili, zabili, často úplně nesmyslně.

Foto: Michal Čížek

TO BYLA VELKÁ
SVINĚ. UMŘEL V ROCE
2018, V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH.
ON BYL VELITELEM
ESTÉBÁCKÉ SKUPINY,
KTERÁ VYSLÝCHALA
A UMUČILA JOSEFA
TOUFARA Z ČÍHOŠTĚ.
VLASTNĚ HO UBILI.

Ano, ty píšeš ve své poslední knize Bud' připraven k udání o otrěsném případě rodiny Vašíčkových, poctivých sedláků z Opatova na Jihlavsku. V červnu 1945 tam Rusáci (používám toto slovo zástupně pro zdivočelé hordy od východu – pozn. aut.) zastřelili hospodáře Josefa Vašíčka, když mu rabovali statek. Tím utrpení rodiny neskončilo, vlastně ji zlikvidovali, ovšem už naši, právě i proto.

To je strašný případ. Po řadu generací žijí na vesnici, vybudují v dřině a potu krásný statek, přežijí války, zakládají ve vsi hasiče, školu, evangelický sbor. A pak přijdou ze řetězu utržení Rusáci vyloupit jim statek, panu Vašíčkovi se nejdřív podaří je vyhnat, jenže dva se schovají do sklepa a v noci, když se snaží odvést prasata a pan Vašíček se zase snaží jim to překazit, ho zastřelí. Pak je sami Rusové chytají a asi je zastřelí. Jenže tím to pro Vašíckovy nekončí. Nejenže přijde rodina o hospodáře a vdova se má s malými dětmi starat o velký statek, ale do toho pak ještě přichází brutální tlak kolektivizace. A nikdo jim nepomůže, ještě se někteří sousedé přidávají a udávají je. Takže se zvyšují dodávky, šikanují je, hledají, na co by mohli ženskou, která nechce do družstva, chytit. Pak ji zavrou na tři roky, potom vystěhují někam do budníku na statek, kde nikdy předtím nebyli, kluci samozřejmě nesmějí na školy, je jim doživotně zakázán pobyt nejen v rodné vsi, ale i na okrese. Statek sousedi nejprve vykradou, pak zdevastují, udělají z toho skladiště, z části krám, nakonec to zbourají. Na místě se udělá asfaltová náves. Paní Vašíčková se tam vrátí k svému muži až v rakvi na konci osmdesátých let.

Strašné. Ty jsi se setkal s Vašíčkovým synem, že.

Ano, jeli jsme se do Opatova i podívat. Nic tam už po jejich statku nezbylo. Pan Vašíček mi říkal, že když se naposledy ohlídl za svým rodným statkem, když je vystěhovávali na korbě nákladáku, tak viděl sousedy, jak si mnou ruce. Těšili se na to, že to vyrabují. Taky mi říkal, jak se noví „nájemci“ neuměli chovat ke koním, které jim sebrali: oni byli zvyklí, že když se zvonilo poledne, tak se zastavili, protože věděli, že je čas na odpočinek. To ti pohůnci, kteří jim je zabavili, nerespektovali a začali je bičovat. Víš, co je na tom nejhorší? Že to, co se dělo těm rodům, jako byli ti Vašíčkovi, už vlastně nikoho na té vesnici nezajímá. No co? Stalo se, život jde dál. Co zůstalo? Hrob na hřbitově. Ale já si stejně myslím, že něco zůstat muselo, že je to nevyhladitelné. A že ta minulost je pořád přítomná, jenom ji někdy vidíme, jindy nevidíme. A někdy na tebe nečekaně vypadne z krabice.

To se ti stalo?

Jo, stalo. To byl případ jihlavského estébáka Růžičky, taky o tom v nové knize píšu. To byl velmi schopný vyšetřovatel, aktivní při únosu kněze Toufara, účastnil se případu Babice, prostě měl slušnou kariéru před sebou, ale zamiloval se do mladé kolegyně písařky a na podzim 1951 se z nešťastné lásky zastřelil. On tu svou zamilovanost projevoval tím, že psal té dívce, bylo jí osmnáct, jmenovala se Marie Skočdoplová, pocházela z Polné, básně – na druhou stranu protokolů z výsledků. Třeba s Antonínem Mityskou, popraveným v Babickém případě: Maruško, kvítečku můj růžový, voníš létem a tak dál. Když se na to přišlo, tak mu to nadřízení zakázali, on byl ženatý, soudruh nesmí dělat ostudu, co by na to řekli imperialisté. Tak se soudruh opije a prostřelí si palici. A představ si, že když jsem se přehraboval v těch písemnostech, tak z nich vypadl projektil. Držel jsem kulku, která proletěla hlavou zamilovaného estébáka. Dobrý. A představ si, že jsem dopisoval ten příběh, už to bylo v sazbě, a najednou mě napadlo, vždyť ta jeho Maruška může být ještě naživu. Tak to zkusím, napíšu do Polny – a našel jsem ji! Navštívil jsem ji, dlouze jsme si povídali, prožila zajímavý život, říkala, jak ji ten případ strašně poznamenal, že se kvůli tomu dlouho neprovдалa, no prostě se mi nečekaně zpřítomnila minulost dávno zapomenutého případu.

A ještě jsi držel v ruce kulku, jejíž nechtěnou příčinou byla ta paní...

Tam je ještě ta věc, že ona to měla špatný s rodiči, táta tyran, matka primitivní, ona přijala dobré místo na krajské správě StB jako vysvobození. Pak se dokonce jako agentka dostala na místo sekretářky na velvyslanectví do Říma, jenže kariéru jí ztrhl brácha, který emigroval. Zajímavá paní... A já byl překvapený, že si na tuhle minulost můžu ještě sáhnout.

Taky nepíšeš o devatenáctém století... Píšeš o těsné minulosti: té, jíž je ještě možné se dotknout, ale už na poslední chvíli.

Ano, poslední svědci padesátých letch brzy zmizí. Tahle paní byla jako písařka ještě u vyšetřování babických farářů. Asi poslední žijící.

A ty pomalu budeš poslední, který je ještě zažil. Třeba tvůj slavný „vztah“ s estébákem Ladislavem Máchou, vyšetřovatelem a pravděpodobně původcem smrti faráře Toufara.

To byla velká svině. Umřel v roce 2018, v Českých Budějovicích. On byl velitelem estébácké skupiny, která vyslýchala a umučila Josefa Toufara z Číhoště. Vlastně ho ubili. To byla elitní grupa, kterou komandoval nejen velitel StB, ale též ministr Čepička

a věděl o ní Gottwald. Připravovali velký monstrproces. Však taky Mácha říkal: Ten farář mi zkurvil kariéru. Že jim umřel. Máchu pak za trest přeřadili na Zbiroh do školy vnitřáků a v roce 1963 byl z ministerstva vnitra propuštěnej. Ale mezitím si udělal práva, takže se neztratil a měl se dobře, vlastně celý život se měl dobře. Přitom si celou dobu stěžoval a naříkal. Po roce 1989 byl jediný – přitom spoluvrahů tehdy žilo ještě několik –, kdo byl za číhoštskou kauzu souzen a taky odsouzen. Dostal pět let za ublížení na zdraví a za zneužití veřejné funkce, pak se odvolal, dostal dva roky, odmítal nastoupit, hrál divadlo, že je nemocnej... Já jsem na ty procesy chodil a pak jsem ho doprovázel na Petřiny, kde tehdy bydlel. On se se mnou pouštěl do řeči, asi byl rád, že někoho zajímá, já dělal, že jsem nestrannej, myslím, že se přede mnou i otvíral. On třeba říkal: Ten Havel, to je bulík, to je bulík, ale prachy nám dal dobrý. Měl královský důchod, snad sedmnáct tisíc, tím se chlubil.

On k tobě pojal důvěru?

Ano, dalo by se to tak říct. Takže mi vyprávěl o dětství, jak ministroval na Svaté Hoře u Příbrami, říkal třeba: Tehdy jsem viděl ty faráře, jak chlastaj, jak maj to víno schované v sakristii, jak se dívaj na ty báby... On se před nástupem do vězení nějakou dobu zbaběle skrýval, ale chytli ho, když si kráčel vyzvednout důchod. Šel pak opravdu sedět, ale hrál divadlo, že je nemocný, tak přesvědčivě, že ho za tři čtvrtě roku pustili. Dožil se pak vysokého věku. Já jsem vyčmúchal, že bydlí s nějakou paní, byla to učitelka dějepisu v Českých Budějovicích. Vypravil jsem se za ním, ale předstíral jsem, že jsem vnuk jeho kolegy, estébáka Cvička, on už byl po smrti, tak jsem říkal, že dědeček mi o tom moc nevyprávěl, jestli by mi o tom neřekl něco on.

Naletěl ti?

Ano. Nechal jsem si narůst vousy, aby mě nepoznal, hrál jsem to asi přesvědčivě. On byl rád, že to někoho zajímá. Měl krabici plnou výstřižků o Toufarovi a Číhošti, přehraboval se v tom a pak mi říká: Je jeden hajzl, nějaký Doležal, ten se v tom hrabe, píše o tom samý lži. Měl i moje knížky o Toufarovi, celý podtrhaný, a říká: Tohle je celý o mně! A já že to je hezký – a co tam o vás píše? A on že prý jsem ho měl jako umlátit! Tak se ptám: A neudělal jste to? – Co, umlátit?! Zabít jsem ho měl, vždyť to byl úchyl! Jako jsou všichni ti černoprdelníci úchylové a hajzlové, vždyť on prznil holčičky a chlapce!

Oni to na Toufara chtěli navlíct... V protokolech to je. Je zřejmé, že jsou to vynucená obvinění. Ale nebylo na tom něco? Já vím, že je to

velmi citlivá věc, ale zeptám se na to. Měl páter Toufar sklony k intimním vztahům s dětmi?

Ne, myslím, že ne. Jsem vlastně o tom bytostně přesvědčen. Mluvil jsem o tom s desítkama svědků, jeho žáků, řada z nich ještě žije, nikdo to nepotvrdil. Ty výpovědi o zneužívání vznikly tak, že když na Toufara nic neměli, tak odjeli 22. února 1951 do Číhoště dva estébáci a donutili pár kluků, aby to jako řekli. Vzali je stranou a tam je zmáčkli: Že nechceš, aby tatínek šel do dolů... Řekni, že na tebe pan farář šahal, že ti v zadní lavici vyhonil ptáka, že jo, řekni to. A oni jim to teda jako řekli. Po letech to odvolali, ale to už nebylo Toufarovi nic platné. Já jsem s těma lidma mluvil, bylo jim to líto.

Obávám se, že dneska by v tom lítal zase... Ale pokračuj o soudruhu Máchovi. On tě fakt neprokoukl?

Ne, byl jsem tam dvakrát, pak ještě jednou po jeho smrti. To už jsem mluvil jen s tou jeho družkou. Taky inkognito. Ona mi vyprávěla, jaký to s ním bylo peklo. Jak jí nedával peníze, jak si nechal podstrojovat, jak jí pořád kázal. A já jsem se jí zeptal, kde je pan Mácha pohřebný. A ona řekla: Zaplatil si hrob v Dobříši, ale bojím se, aby ho ten hajzl Doležal, ten, jak o něm napsal ty knížky, nevyhrabal a někde nevyklopil. On je schopnej všeho!

Byl ses tam aspoň podívat?

Byl... Ale ne že bych mu chtěl ten hrob aspoň porušit. Jen jsem tam chvíli postál. Byl to vlastně vrah mého životního tématu, pátera Josefa Toufara. Je zajímavý, že ten Mácha byl pořád jen a jen nasranej, ježatej, nerudnej... A vidíš, dožil se pětadevadesáti. Ale žádný spočinutí, žádný zklidnění.

Jako prokurátorka Brožová-Polednová. Ani milimetr sebereflexe. Tu jsi poznal?

Ne, osobně ne. Ale k tomu Máchovi ještě: Já se ho jednou zeptal, jestli přece jen něčeho nelituje. A on řekl: Jo, víte, čeho lituju? Já jsem měl bejt lesník jako můj táta. Místo toho jsem byl celej život ve vydejchanech kancelářích. Na sluníčku by mně bylo líp. Tak takhle.

Jak se k tobě vlastně příběh Josefa Toufara dostal?

Můj děda a babička z matčiny strany byli jeho farníci. V Zahrádce, dnes zatopené, tam působil osm let, do roku 1948, než přešel do té osudné Číhoště. A děda s babičkou ho měli rádi, vždy plakali, když o něm mluvili. To bylo po šedesátém osmém, kdy už se vědělo, že byl umučen. Bylo to provázený takovými záchvěvy bolesti. Děda volával: Zmařili dobrý-

**JE ZAJÍMAVÝ, ŽE
TEN MÁCHA BYL
POŘÁD JEN A JEN
NASRANEJ, JEŽATEJ,
NERUDNEJ...
A VIDÍŠ, DOŽIL SE
PĚTÁDEVADESÁTI.**

**VLASTNĚ JSEM
MOŽNÁ KRONIKÁŘ TĚ
KRAJINY, NO. JAKO
KDYŽ ODKRÝVÁM
PŘÍBĚHY VE SLOJÍCH,
VE KTERÝCH
ZAMRZLY – A JÁ JE
ROZEHRÁVÁM...**

ho chlapa, nebe to přece musí vidět! Takže takhle. Já jsme o něm nejdřív napsal v roce 1992 diplomku a pak se to vrstвило a vrstвило. A hledal jsem pro to formu.

Měl jsi nějaký předobraz?

Dlouhá léta jsem pracoval v Českém rozhlasu, začal jsem i v psaní používat střih, nůžky, sevřenost. A vždycky se mi líbilo, jak píše Hanna Krallová, ale myslím, že ji nenapodobuji.

Ano, to mě taky napadlo, hvězda polské reportáže: Stihnout to před Pánem Bohem, Tanec na cizí veselce, to jsou skvělé knihy. Změňme téma. Vlastně moc ne. Zůstaneme u tvé Vysočiny čili Krabatiny. Máš na tu krajinu štěstí ty, nebo ona na tebe?

To nevím, ale ano, Vysočina-Krabatina je myslím opravdu výjimečná. I když já bych se zamiloval klidně i do jiné krajiny. Třeba kdybych byl Francouz, tak věnuju svůj život nádherné krajině Auvergne, kterou miluju a kam se vracím. Nebo Mazurská jezera v Polsku, kde bych klidně zůstal roky. Ale holt ke mně patří Vysočina, jsem jí poznamenaný, mám tam kořeny, jsem tam doma. A pro mě je důležitý být někde doma. Možná mám na Vysočinu nějak tykadla, nebo jak to nazvat. Je mi souzená, ona je souzená mně. Sám jsem tím někdy překvapený, jak se na mě ty místní příběhy lepí. Otvírají se jak nezahojené jizvy. Vlastně jsem možná kronikář té krajiny, no. Jako když odkrývám příběhy ve slojích, ve kterých zamrzly – a já je rozehrávám... nebo tak nějak.

Já mám takovou teorii, že ta tvoje Vysočina, jak je nebo byla relativně málo industrializovaná, tak v ní byly více než jinde zachovány tradiční rolnické rody, které pak komunismus likvidoval. A z toho jsou ty příběhy, o kterých ty vyprávíš.

Na tom jistě něco bude. Já si vlastně myslím, a neříkám to vychloubačně, že moje knížka o Toufarovi (*Jako bychom dnes zemřít měli*) je příběh české vesnice dvacátého století. Vlastně jejího zániku. Zániku se vším bohatstvím, tragikou, s příběhama. A nejsou to příběhy jen lidí, ale i krajiny, domů, architektury, zvířat. Proto tam mám i ty stovky fotografií, což je pro mě hrozně důležitý. Tam vidíš tu hroznou proměnu všeho, jak zmizely celé vrstvy existence, celé vesnice, celý ráz krajiny. V případě krajiny kněze Toufara doslova, protože jeho první štace bylo městečko Zahradka, kterou v sedmdesátých letech zalila přehrada Želivka. Takže je v tom i nostalgie, lítost za něčím, co už vlastně není, co zmizelo. Možná si to maluju a idealizuju, ale já myslím, že to svou hodnotu mělo

– a že to je pryč. Česká vesnice už vlastně není. Zůstaly enklávy, sem tam nějaký farmář se o něco pokouší, ale to jsou výjimky. Zmizela podstata. Venkov je dneska předměstí, když má štěstí, tak rekreační zóna.

Ano, současné zemědělství, tedy výroba potravin, je vlastně nějaká forma průmyslu, která už k tomu nepotřebuje venkov. Mimochodem, tvoje vesnické příběhy z Vysočiny mají paralelu v prózách Jiřího Hájíčka, který totéž popisuje ze svých jižních Čech. Znáte se osobně?

Osobně ne, ale samozřejmě o jeho knihách vím... Ano, ten zánik venkova je asi nezvratný proces. Začal kolektivizací v padesátých letech, ale té pořád šlo ještě nějak vzdorovat. Co myslím, že venkovu dalo ránu do vazy, to byl konec sedmdesátých let, kdy na vesnici vtrhnul konzum a všichni měli televizi, pokud možno barevnou, kupovali ji od sovětských vojáků z Milovic, pračku, lednici a auto v garáži. Tehdy se obouchaly omítky a ještě třeba barokní fasády, naplácali na to břízolit, vytrhali dřevěný podlahy, zalili to betonem, přistavěli verandy. Byla to taková unifikace a hibernace venkova. Lidi chtěli jezdit na dovolený, takže přestali chovat zvířata, děti odcházely do měst a nevracely se. Tehdy to začalo a pořád to pokračuje dál a dál. A těžko se to někdy změní a obrátí.

Ale tys tam taky úplně nezůstal a nehospodáříš...

To je fakt, vnuk sedláka zběhl k pisálkovství, ale jsem tam hodně často, teď už i častěji než v Praze. Ale je fakt, že hospodářství nemám.

Proč myslíš, že tolik lidí se na té likvidaci venkova podílelo tak ochotně? Proč se těch lidí, o kterých vyprávíš tvé příběhy, jen málokdo zastal? Myslíš, že to bylo jen strachem?

Nejen tím. Václav Černý píše v *Pamětech* už k roku 1945, že lůza ucítila krev. A kořist. Píšu v té knize o případu rodiny Císařů, kteří v dobách těžké hospodářské krize koupili a provozovali několik skláren a brusíren na Vysočině, včetně sklárny v Tasicích u Bohdanče. Začínali úplně z ničeho, naučili se řemeslo, vydřeli prosperující fabriky, zaměstnávali lidi, stavěli pro ně byty, starali se o ně, za války podporovali odboj a dělníky chránili od totálního nasazení do bombardovaného Německa. Ale pak lůza ucítila krev a šla po nich – obvinili je úplně falešně z kolaborace, pronásledovali je, jak mohli, šikanovali, takže Čeněk Císař si ze zoufalství prostřelil hlavu. Fabriky šly za pár let do kopru. Ale ti lidé byli možná spokojeni víc, než kdyby prosperovaly. Nemohli odpustit úspěch. Lůza se tak chová vždycky. Jde o to,

že ji zákony mají držet na uzdě. Ale po roce 45 a 48 jí byla dána možnost, ať se vyřadí. Zvůle lůzy se stala státní politikou. Všechno bylo dovoleno. Tohle ale hrozí vždycky, když se lůze povolí.

Co si myslíš o naší době?

Myslíš z mé pozice? Jak víš, tak já jsem měl poslední léta starosti sám se sebou. Mně náhle umřela žena, takže jsem se hrabal ze svých vlastních složitostí. A nebylo to jednoduchý. Víc jsem sledoval úděl svůj a svých dětí než společenskou debatu, která mi z té mé osobní perspektivy přišla banální a směšná. Když se někdo začal bavit o politice, tak jsem se stáhl a říkal si, že tohle není v mé situaci pro mě. S řadou lidí jsem se úplně mýjel. Spíš jsem se zabýval tím, abych se nějak udržel při životě, abych se uživil, aby kluci udělali maturitu. To není výmluva, že na to nechci odpovědět, ale nějak jsem na to neměl pořádně čas ani myšlenky.

Já myslím, že je to zcela pochopitelný. Nakonec ty důležité věci v životě jsou osobní.

Hm, taky myslím. Když člověk dostane takovou ránu, že ti před očima během pár minut umře žena, tak dlouho jenom zíráš do prázdna. A pak tě zavalí úvahy, jestli to nebyla tvoje vina, co jsi mohl udělat líp, jestli jsi to celý nějak neposral, chápeš, jestli si to ta smrt nějak nespletla, jestli jsem neměl umřít spíš já než Jana, víš, jak to myslím.

Když jsi o smrti své ženy napsal básnickou knihu Jana bude brzy sbírat lipový květ a teď to jako scénické drama uvádí Divadlo Viola (s Davidem Matáskem a Jenovéfou Bokovou)... Co by na to asi říkala Jana?

Vím, je to strašně intimní, někdo může říct: On vytěžuje osobní tragédii, dělá z toho literaturu, ale

já jsem vždycky měl rád autory, kteří byli osobní, Vaculíka, Demla, Jirouse, psali ze svého života. Ale zaprvé: přece jenom jsem spisovatel, psal jsem básně, tak co jinýho můžu dělat? Mám přece jen možnost tím toho člověka si nějak přivolat, úplně ho neztratit. A pak se tím taky bráníš, nějakýmu zanikání, nějaké prchavosti. Že to pak žije vlastním životem, to už je druhá věc. No tak ať žije. A když ti pak třeba napíšou lidi, kteří taky ztratili někoho blízkýho, že ta knížka jim pomohla nebo naznačila nějaký způsob, jak tu ztrátu zmírnit, uchopit, tak si říkám, že to třeba mělo ještě nějaký další smysl. A pak, ta knížka, bez ohledu na to, jak je chabě napsaná, není nějaká truchlohra, nějaký temný nárek, je to hlavně milostná poezie, aspoň teda myslím. Já se snažím vidět život a smrt nějak z křesťanské perspektivy a myslím si, že lidská duše je nesmrtelná. Vždyť jsem se toho v těch temných dnech dotýkal.

Myslíš, že je pro toho druhého snazší, když je to tak zničehonic, nebo když je to dlouhé umírání?

To je dobrá otázka, ale nevím. Zažil jsem v případě rodičů obě varianty... Já bych se rád s Janou nějak rozloučil, poděkoval, ale nebyl jsem toho v těch chvílích schopen. Jenom jsem zvládl zavolat sanitku a pak vrtulník. Sám si představuju, že padnu někde v lese, nikdo mě měsíce nenajde, přijdou srnky, stanu se pařezem, vyrostou na mně nějaký houby.

Když na Vysočině, tak to budou lysohlávky. Ty sebere nějaký spirituální Andrej Stankovič, znalec hub...

A napíše báseň, tak bych si to přesně představoval. Ale jak budeme odcházet, nikdo z nás neví. Je dobrý se za hodinku dobré smrti občas pomodlit. Mě to prarodiče učili. ■

MILOŠ DOLEŽAL (1970)

Vyrůstal v Ledči nad Sázavou, vystudoval Fakultu sociálních věd UK, pracoval v Českém rozhlasu. Je autorem řady rozhlasových dokumentů z období druhé světové války a komunistických represí 50. let, literárních pořadů, portrétů a cestopisných cyklů. Vydal básnické sbírky Podivice (1995, 1997), Obec (1996), Les (1998),

Čas dýmu (2003) a na dvacet knih, v nichž originální beletristicko-dokumentární formou oživuje většinou tragické příběhy svého kraje, Vysočiny/Krabatiny. V květnu 2021 náhle zemřela jeho žena Jana Franková: básnická kniha Jana bude brzy sbírat lipový květ byla oceněna jako kniha roku v soutěži Magnesia Litera.

